

TAMPEREEN KAUPUNGIN TILINPÄÄTÖSRAPORTTI

TARKASTUSLAUTAKUNTA 23.4.2024

Eeva Koivula, JHT, KHT, Partner

TARKASTUSSUUNNITELMA

Hallinto

Tarkastetaan, onko kunnan hallintoa hoidettu lain ja valtuuston päätösten mukaisesti

- Valtuuston ja hallituksen päätösten lainmukaisuus, säännösten mukaisuus ja päätösvaltuudet
- Talousarvion toteutuminen
- Talouden tasapaino
- Muita tarkastustoimenpiteitä tarkastussuunnitelman painopistealueiden mukaisesti ja/tai riskiperusteisesti

Valtionosuuksien perusteet

Tarkastetaan, ovatko valtionosuuksien perusteista annetut tiedot oikeita

- Kunnan antamat talous- ja toimintatilaston tiedot
- Kunnan antamat oppilasmäärätiedot
- Varmistetaan kunnan tietojenkeruujärjestelmän luotettavuus

Sisäinen valvonta, riskienhallinta ja konsernivalvonta

Tarkastetaan, onko sisäinen valvonta, riskienhallinta ja konsernivalvonta järjestetty asianmukaisella tavalla

- Sisäisen valvontaympäristön ja kontrollien toimivuus
- Minkälainen on kunnan riskienhallinnan taso
- Miten kunta ohjaa ja valvoo konserniyhtiöiden toimintaa

Kirjanpito ja tilinpäätös

Tarkastetaan, antavatko kunnan tilinpäätös ja konsernitilinpäätös oikeat ja riittävät tiedot

- Tilinavaus sekä siirto PIRHA:lle oikeellisuus
- Kirjanpitoaineiston tarkastustoimenpiteet ja taloudellisen raportoinnin kannalta olennaisten kontrollien toimivuus
- Tilinpäätös vastaa sisällöltään ja esittämistavaltaan sitä koskevia säännöksiä
- Konsernitilinpäätös on laadittu sitä koskevien säännösten mukaisesti

YLEISTÄ

Tilintarkastusyhteisö BDO Audiator Oy on suorittanut Tampereen kaupungin tilivuoden 2023 lakisääteistä tilintarkastusta tarkastuslautakunnalle elokuussa 2023 esitetyn tilivuotta 2023 koskevan työohjelman mukaisesti. Tarkastusten toteuttamisessa on tilintarkastusta avustanut kaupungin ulkoisen tarkastuksen yksikkö.

Tilivuoden 2023 tilintarkastuksesta on annettu väliraportit 13.12.2023, 13.2.2024 ja 23.4.2024 sekä tämä raportti.

Tässä raportissa on esitetty havaintoja yksittäisistä työohjelmaan sisältyneistä tarkastuksista, joista ei ole raportoitu tarkastuslautakunnalle aikaisemmin. Raportti on tarkoitettu tarkastuslautakunnan käyttöön tilintarkastajan työn seuraamiseksi. Tarkastuksessa esille tulleista havainnoista on raportoitu myös asianomaisten yksiköiden vastuuhenkilöille. Kaupunginvaltuustolle raportoidaan antamalla tilintarkastuskertomus.

HALLINNON TARKASTUS

Olemme perehtyneet Tampereen kaupungin hallintosäännön muutoksiin sekä tutustuneet muiden alemmalla tasolla annettujen ohjeiden ja määräysten sisältöön sekä seuranneet niiden noudattamista. Olemme käyneet läpi kaupunginvaltuuston, kaupunginhallituksen ja sen konsernijaoston, lautakuntien pöytäkirjoja ja viranhaltijoiden päätöksiä sekä seuranneet niiden päätösten toimeenpanoa ja noudattamista. Tarkastuksessa on seurattu muun muassa sitä, että kokousten pöytäkirjat on laadittu kuntalain ja kaupungin hallintosäännön mukaisesti sekä toimivallan ja päätösten perustelujen asianmukaisuutta.

Olemme lisäksi käyneet läpi kaupunginvaltuuston ja -hallituksen pöytäkirjoja alkuvuoden 2024 osalta sen varmistamiseksi, että tilivuoden jälkeiset olennaiset tilinpäätökseen 2023 mahdollisesti vaikuttavat asiat on huomioitu tilinpäätöksessä.

Kaupungin hallintoa on hoidettu lain ja valtuuston päätösten mukaisesti.

TALouden TASAPAINOISUUS

Taloussuunnitelmakaudella 2024 - 2027 taloussuunnitelman mukainen palvelualueiden yhteenlaskettu vuosikate kattaa noin 81 prosenttisesti suunnittelukauden suunnitelman mukaiset poistot. Jos huomioidaan 2024 vuoden satunnainen tuotto 165,5 miljoonaa euroa, suunnittelukauden poistot saadaan katettua 113 prosenttisesti. Lisäksi peruskaupungilla on ollut, ja tulee taloussuunnittelukaudella olemaan, huomattavat vuosittaiset investointimenot, joita ei ole mahdollista rahoittaa varsinaisen toiminnan tulovirralla. Uusia lainoja on suunniteltu nostettavan noin 684 miljoonaa euroa. Koko kaupungin (sis. liikelaitokset) vuoden 2023 tuloslaskelman vuosikate oli 188,0 miljoonaa euroa ja se riittää kattamaan suunnitelman mukaiset poistot 132,7 miljoonaa euroa (taulukko). *Vaikka kaupungin taloudellinen tilanne on ollut viimeisinä vuosina ylijäämäinen, liittyy talouden ennustamiseen merkittäviä uhkia, joten on tärkeää huolehtia kaupungin talouden tuottavuus- ja sopeuttamistoimenpiteiden toteuttamisesta ja noudattaa tarkkaa taloudenpitoa ja -seurantaa.*

(Milj. euroa)	Talous- suunni- telma 2027	Talous- suunni- telma 2026	Talous- suunni- telma 2025	Talous- arvio 2024	Toteutu- nut 2023	Toteutu- nut 2022
Vuosikate	113,7	99,2	84,0	115,8	161,6	142,3
Poistot	-131,6	-125,3	-126,9	-128,7 +165,5	-116,5	-124,4
Kate poistojen jälkeen	-17,9	-26,1	-42,8	152,6	45,1	17,8
<u>Investointi- menot – Rahoitus- osuudet</u>	-264,7	-245,2	-233,1	-283,1	-229,2	-232,6

TILIKAUDEN TULOS

Talousarvion mukainen vuoden 2023 tilikauden tulos (peruskaupunki) on ylijäämäinen 55,5 miljoonaa euroa. Koko kaupungin vuoden 2023 tilikauden tulos oli ylijäämäinen 58,1 miljoonaa euroa. Liikelaitosten yhdistäminen peruskaupungin tuloslaskelmaan parantaa vuosikatetta 17,7 miljoonaa euroa ja tilikauden tulosta 2,6 miljoonaa euroa.

SITOVIENTÄVÄITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Vuoden 2023 talousarvion käyttötalous-, tuloslaskelma-, investointi- ja rahoitusosiin liittyen valtuusto on päättänyt pääosin tilikaudella sitovien taloudellisten tavoitteiden ylitysoikeuksista ja mahdollisista käyttötarkoituksen muutoksista. Sitovien taloudellisten tavoitteiden poikkeamat eivät olleet kokonaisuuteen nähden merkittäviä. Talousarvion sitovista palvelualueille, liikelaitoksille ja konsernille asetetuista tulostavoitteista sekä sitovien taloudellisten tavoitteiden poikkeamista, joita ei ole hyväksytty talousarvion muutoksina valtuustossa, on annettu selvitys tilinpäätöksen talousarvion toteutumisvertailuosiossa.

SISÄINEN VALVONTA JA KONSERNIVALVONTA

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan selonteot

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan selonteon osalta tilinpäätöksestä käy ilmi kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeen mukaisesti vaaditut pääkohdat. Sisäisen valvonnan kehittämistoimenpiteitä voimassa olevalle taloussuunnittelukaudelle on kuvattu.

Vuonna 2022 otettiin käyttöön uusi sisäisen valvonnan itsearviointien työkalu. Itsearviointien pohjalta on laadittu toimielinten hyväksymät palvelualueiden ja konsernihallinnon selonteot vastuualueiden sisäisestä valvonnasta. Itsearviointissa tunnistettiin sekä vahvuuksia, että kehitystarpeita sisäisessä valvonnassa. Sisäisen tarkastuksen tekemän arvion mukaan sisäisen valvonnan osaaminen ja toimintatavat ovat kypsyystasoltaan erilaisia eri puolilla organisaatiota. Liikunta- ja kulttuuripalveluissa havaitut valvonnan puutteet ovat olleet merkittäviä, mutta niiden korjaamiseen on käytetty jo vuoden 2023 aikana paljon aikaa ja muita resursseja. Kehittämistoimista on raportoitu kaupungin johdolle ja sisäiselle tarkastukselle.

Toimintakertomuksessa on nostettu edelleen sopimusosaamisen, johtamisen ja valvonnan puutteet, jotka säilyvät painopisteenä tarkastustoiminnassa jatkossakin. Toimintakertomuksen mukaan sisäisen tarkastuksen antamiin suosituksiin on suhtauduttu pääosin myönteisesti ja korjaustoimet on toteutettu rivakasti.

Kaupunginhallitus toteaa toimielinten antamien selontekojen ja sisäisen tarkastuksen arviointien perusteella, että kaupungin yksiköiden sisäinen valvonta tuottaa pääosin kohtuullisen varmuuden toiminnan tuloksellisuudesta, lainmukaisuudesta, varojen ja omaisuuden turvaamisesta sekä johtamisen edellyttämän informaation riittävydestä. Kaupunginhallituksen mukaan havaittujen poikkeamien korjaamiseen on ryhdytty määrätietoisesti. Tärkeimmiksi kehittämiskohteiksi arvioidaan: sopimusjohtaminen, -hallinnan ja valvonnan määrätietoinen kehittäminen ja sitä tukevien järjestelmäratkaisujen toteuttaminen, palvelualueet ylittävien sekä konserninlaajuisten prosessien kokonaiskoordinaatio ja valvonta, rahaliikenteen valvonnan jatkuva seuranta ja valvontatoimenpiteiden kehittäminen havaintojen perusteella.

SISÄINEN VALVONTA JA KONSERNIVALVONTA

Konsernivalvonnan selonteon osalta jo otsikointi on laadittu kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeen mukaisesti, jolloin siinä on todettavissa eri osa-alueiden toteuma. Selonteot pohjautuvat tilivelvollisten ja vastuutahojen laatimiin itsearviointikyselyihin sisäisen valvonnan tilasta, sisäisen tarkastuksen havaintoihin, konsernijaoston ja konserniohjauksen käymiin keskusteluihin yhteisöjen kanssa ja tilikauden aikana saatuun ja käsiteltyyn toiminnan ja talouden seurantatietoon.

Suosittellemme kehittämään edelleen riskienhallintaprosessia koko kaupunkikonsernissa sekä emokaupungissa.

VALTIONOSUUDET

Valtionosuuksien perusteista annettujen tietojen oikeellisuus on tarkastettu ja ne on todettu olennaisilta osin oikein annetuiksi.

TILINPÄÄTÖS JA TOIMINTAKERTOMUS

TILINPÄÄTÖS

Tilinpäätös on todettu johdetuksi oikein kaupungin kirjanpidon eri osista.

Tilinpäätöstä varmentavat olennaisilta osiltaan asianmukaiset tase-erittelyt ja liitetietojen erittelyt.

Seuraavissa kappaleissa on käsitelty eräitä tilinpäätökseen liittyviä keskeisimpiä eriä ja havaintoja.

TOIMINTAKERTOMUS

Toimintakertomus sisältää sitä koskevien säännösten edellyttämät selvitykset ja tiedot.

Toimintakertomuksessa esitetyt luvut täsmäävät olennaisilta osin tilinpäätöslaskelmien kanssa.

TALOUSARVION TOTEUTUMISVERTAILU

Talousarvion toteutumisvertailussa on esitetty sitä koskevien säännösten edellyttämät tiedot.

TILINPÄÄTÖS

Tuloslaskelma

Tuloslaskelma antaa oikean kuvan tilivuoden tuloksen muodostumisesta.

Toimintatuotot ja toimintakulut

Toimintakuluihin ja -tuottoihin liittyvien toimintaprosessien keskeisten kontrollien toimivuutta on arvioitu ja testattu tilikauden aikaisessa tarkastuksessa. Tilinpäätöksen yhteydessä tarkastettiin olennaisia ja poikkeuksellisia eriä, kuten pysyvien vastaavien luovutusvoittoja. Toimintakulujen ja -tuottojen tarkastuksessa ei havaittu olennaisia poikkeamia.

Henkilöstömenot ja niitä koskevat taseen erät

Palkkojen täsmäytys kirjanpidon ja palkkaohjelman välillä on tehty vuoden lopussa. Lisäksi samassa yhteydessä tehtiin kokonaispalkkojen täsmäytys tulorekisteriin toimitettuihin tietoihin. Tulorekisterin tiedot täsmäsivät riittävällä tarkkuudella kirjanpidon palkkoihin. Tarkastuksessa ei havaittu olennaisia poikkeamia.

Lomapalkkavelan jaksotuksessa ei havaittu olennaisia virheitä tai puutteita. Siirtyvät palkat tilille on kirjattu jaksotukset toimialojen siirtyvistä palkoista eli joulukuulle kuuluvista palkoista, jotka maksetaan alkuvuodesta 2024. Tarkastuksessa ei havaittu olennaisia poikkeamia. Myöskään palkkojen sivukulujaksotuksissa ei havaittu olennaista poikkeamia.

TILINPÄÄTÖS

Verot ja valtionosuudet

Tuloslaskelman verotulot täsmäsivät verohallinnon tilitysraporttiin. Valtionosuudet täsmäävät Kuntaliiton valtionosuustilastoon, jonka perusteena ovat valtionvarainministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön päättämät valtionosuudet/rahoituspäätökset.

Kunnallisverotilitykset 477,8 miljoonaa euroa ylittivät alkuperäisen talousarvion noin 36,3 miljoonaa euroa johtuen erityisesti verohännistä ja suotuisasta ansiotulojen kehityksestä.

Yhteisöveroja kertyi 98,0 miljoonaa euroa, mikä on 8 miljoonaa euroa alkuperäistä talousarviota enemmän. Kiinteistöveroja tilitettiin 105,3 miljoonaa euroa, mikä toteutui 6,8 miljoonaa euroa alkuperäistä talousarviota suurempana.

EU- ja muut tuet

EU- hankkeita ja muita tukia on tarkastettu tilikauden aikana. Tarkastuksissa ei ole noussut esiin olennaista huomautettavaa.

RAHOITUSLASKELMA

Rahoituslaskelma on laadittu kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeen mukaisesti. Laskelma osoittaa kuluneelta tilikaudelta 150 miljoonan euron rahavarojen vähennystä, kun edellisenä vuotena oli vähennystä oli 39 miljoonaa euroa. Pitkäaikaisten lainojen nettovähennys on 8,8 miljoonaa euroa. Korollinen velka laski edelliseen vuoteen verrattuna 72 miljoonaa euroa.

TASE

Tase antaa olennaisilta osin oikean kuvan kaupungin taloudellisesta asemasta 31.12.2023.

Sijoitusten kirjanpito- ja arvostus

Sijoitusomaisuus on varmennettu olennaisilta osin varainhoitajien vahvistuksiin.

Myyntisaamiset

Myyntisaamiset täsmäytettiin myyntireskontrareportteihin. Myyntireskontran suoriteperusteisuuden ja ikäanalyysin tarkastuksissa ei havaittu huomautettavaa.

Rahat ja pankkisaamiset

Rahat ja pankkisaamisten erät täsmäsivät vahvistuksiin.

Rahalaitoslainat

Lainat täsmäävät rahalaitosten vahvistuksiin ja ovat jaettu oikein pitkä- ja lyhytaikaisiin lainoihin. Euroopan Investointipankin lainan yksi kovenantti oli rikkoutunut johtuen hyvinvointialuemuutoksen vaikutuksista kovenantin tunnuslukuun konsernin lainat / konsernin tuotot. Euroopan Investointipankki on ilmoittanut tehneensä yleisen päätöksen, että se antaa kunnille pyynnöstä ns. waiverin eli poikkeusluvan/vastuuvapauden. Tampereen kaupunki on saanut waiverin.

Ostovelat

Taseen ostovelat täsmäävät ostoreskontran toimittajakohtaisen ostoreskontran loppusummaan.

KONSERNITILINPÄÄTÖS

Tampereen kaupunki on laatinut vuodelta 2023 konsernitilinpäätöksen, joka sisältää tuloslaskelman, taseen, rahoituslaskelman ja liitetiedot.

Tampereen kaupungin konsernitilinpäätökseen on yhdistelty 61 tytäryhtiötä, 2 säätiötä, 2 kuntayhtymää ja 14 osakkuusyhtiötä. Konsernitilinpäätökseen ei ole yhdistelty 11 yhteisöä.

Konsernitaseen loppusumma on 4.500 miljoonaa euroa. Emokaupungin pitkäaikainen vieras pääoma on 577 miljoonaa euroa (edellisenä vuotena 583 miljoonaa euroa) ja konsernin korollinen pitkäaikainen vieraspääoma 2.045 miljoonaa euroa (2.126 miljoonaa euroa). Konserniyhdistelyt ovat lisänneet pitkäaikaista vierasta pääomaa 1.468 miljoonaa euroa.

Konsernin asukaskohtainen lainakanta on 8.765 euroa (9.135 euroa), kun emokaupungin vastaavasti on 3.347 euroa (3.718 euroa).

Konsernitaseen mukainen omavaraisuusaste on 38 % (36 %), kun se emokaupungilla on 54 % (45,2 %).

Konsernitilinpäätös on laadittu olennaisilta osin sen laatimista koskevien säännösten ja ohjeiden mukaisesti.

KONSERNITILINPÄÄTÖKSEN LAATIMINEN

Monetra laatii konsernitietojen ilmoituslomakkeet, ohjeistaa konserniyhteisöjen talousvastaavat tietojen toimittamisesta ja konsernin laskentasäännöistä sekä tekee konsernitilinpäätösyhdistelyt.

Vuoden 2023 konsernitilinpäätöksen laadinnassa on huomioitu viime vuonna annettu suositus sisäisten katteiden huomioimisesta vähemmistöosuuksien laskennassa.

LIITETIEDOT

Liitetiedoissa on esitetty olennaisilta osin säännösten edellyttämät tiedot.

TILINPÄÄTÖSKIRJA - MUUT ERIYTETYT LASKELMAT

Tarkastuksen tavoite ja toteuttaminen

Täsmäytimme tilinpäätöksellä esitetyt eriytettyjen laskelmien tiedot kirjanpidon taustamateriaaleihin.

Tarkastuksessa todettiin, että laskelmista oli esitetty myös vertailuvuoden tiedot. Olimme antaneet tästä viime vuonna suosituksen.

Laskelmien yhteydessä on kerrottu, mitä palveluja laskelmiin on sisällytetty.

LIKELAITOSTEN, TASEYKSIKÖN JA RAHASTOJEN TILINPÄÄTÖKSET

Liikelaitosten ja taseyksikön (vahinkorahasto) sekä rahastojen tilinpäätöslaskelmat ovat laadittu annettujen ohjeiden mukaisesti ja perustuvat kyseisten yksiköiden erillistilinpäätöksiin.

KAUPUNGINHALLITUKSEN EHDOTUS TILIKAUDEN TULOSEN KÄSITTELYSTÄ

Kaupunginhallituksen ehdotus tilikauden tuloksen käsittelystä on kuntalain mukainen.

LISÄTIETOJA:

EEVA KOIVULA

eeva.koivula@bdo.fi

BDO Oy (y-tunnus 2776089-4) on suomalainen osakeyhtiö ja itsenäinen jäsenyhtiö BDO International Limitedissä, joka on Yhdistyneen kuningaskunnan lakien mukainen yhtiö (company limited by guarantee). BDO Auditor Oy (y-tunnus 0904285-6) ja BDO Consulting Oy (y-tunnus 1101610-4) ovat BDO Oy:n tytäryhtiöitä. BDO Oy on osa kansainvälistä, itsenäisistä jäsenyrytyksistä koostuvaa BDO verkostoa. BDO on tavaramerkki BDO verkostolle ja yhteinen nimi sekä kansainväliselle jäsenyrytysten verkostolle, että kunkin maan jäsenyrytykselle.

www.bdo.fi

JAKELU:

Tarkastuslautakunta

Pormestari Kalervo Kummola

Konsernijohtaja Juha Yli-Rajala

Rahoitusjohtaja Arto Vuojolainen

Kaupunginreviisori Erja Viitala